

Téma: **SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
ENERGETIKA ÉS
FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS**

Időszak: *2012. december*

Dátum: *2013. január 21.*

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú szerződés teljesítésére készült

Tartalom

1. Vezetői összefoglaló.....	1
2. Monitoring	3
Piaci folyamatok.....	3
A vezetékes energiahordozók lakossági árának 10 százalékos csökkentése	6
3. Esettanulmány	11
Mit érzel valójában a lakosság a rezsiköltség befagyasztás hatásaiból?	11

1. Vezetői összefoglaló

A KSH árstatisztikái azt mutatják, hogy 2012-ben az általános árszínvonal változás alatt alakult az állami árszabályozás alá eső mindhárom energiahordozó (villamos energia, földgáz, távhő) árának emelkedése. A tényadatok tehát azt mutatják, hogy a Kormány lakossági energiaár növekedéssel szembeni intézkedései 2012-ben elérték céljukat.

A Kormány decemberben döntött a lakossági földgáz, villamosenergia és távhőszolgáltatás díjának 2013. január 1-jei 10 százalékos csökkentéséről. Az árcsökkentés megvalósult, ennek ellenőrzésére létrehozott munkacsoport visszaéléseket nem talált. A villamosenergia lakossági árcsökkenése miatt a lakosságot ellátó egyetemes szolgáltatók, az elosztótársaságok és a MAVIR árbevétele csökken, a nem egyetemes szolgáltatás keretében vételező fogyasztók árai pedig növekednek. A földgázszektorban az árcsökkentés hatása miatt a földgázszállító, az elosztók és a tárolók, valamint a Magyar Szénhidrogén Készletező Szövetség és a MOL NYRt. földgázbányászati üzletágának árbevétele csökken. A távhőtermelők és szolgáltatók ártámogatása 52 Mrd Ft-ra emelkedett.

Az energetikai társaságok bevételeinek csökkenése a gazdálkodást veszteségesé teheti, továbbá cash flow hiányt és finanszírozási problémákat is okozhat, valamint várhatóan a beruházások további visszafogását eredményezi. Ez rövidtávon az alvállalkozói kört érinti negatívan, hosszabb távon az energiarendszer műszaki állapotára lehet negatív hatással.

A decemberi szakpolitikai tanulmány keretében telefonos kérdőíves kutatást végeztünk, amiben azt vizsgáltuk, hogy a lakosság mennyire értékeli sikeresnek a kormány energiaköltség befagyasztással kapcsolatos intézkedéseit, hogyan értékeli azok hatását, hogy viszonyul a kormány által alkalmazott eszközökhöz, valamint milyenek a jövőre vonatkozó kilátásai. A vizsgálat főbb következtetései:

A kapott eredmények alapján elmondható, hogy az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők érzik leginkább magasnak az energia célú rezsikiadásait. Azonban egy egységes rezsiköltség csökkentés ezen szegmens számára jár a legkisebb hozaddal. Ebből kifolyólag megfontolandó lenne szociális szempontok érvényesítése a rezsicsökkentésben.

Az infláció szintje alatt maradó energiaár növekedés ellenére a válaszadók közel 42 százaléka válaszolta azt, hogy az árak 10 százalék, vagy annál nagyobb mértékben emelkedtek. A kormány 2013 év eleji aktív kommunikációja valószínűleg változtatni fog az általános negatív hangulaton.

A magyar lakosság egyértelműen elvárja az államtól, hogy intézkedéseket tegyen a lakossági energiaárak alacsonyan tartása érdekében és ehhez a kormány által alkalmazott eszközök széles körű lakossági támogatottságot élveznek.

Figyelemreméltó azonban, hogy a válaszadók a megújuló energiaforrások hasznosításának és az energiahatékonyság növelést eredményező beruházások (pl. hőszigetelés, nyílászáró

csere, stb.) támogatását ítélték a leginkább hasznosnak az energiaköltségek alacsonyan tartása kapcsán. Célszerű lenne a jövőben ezekre a programokra nagyobb hangsúlyt fektetni.

A válaszok egyértelműen azt tükrözik, hogy a lakosság pesszimista az energiaárak jövő évi változásával kapcsolatban. A válaszadók 63 százaléka gondolja úgy, hogy az árak növekedni fognak 2013-ban.

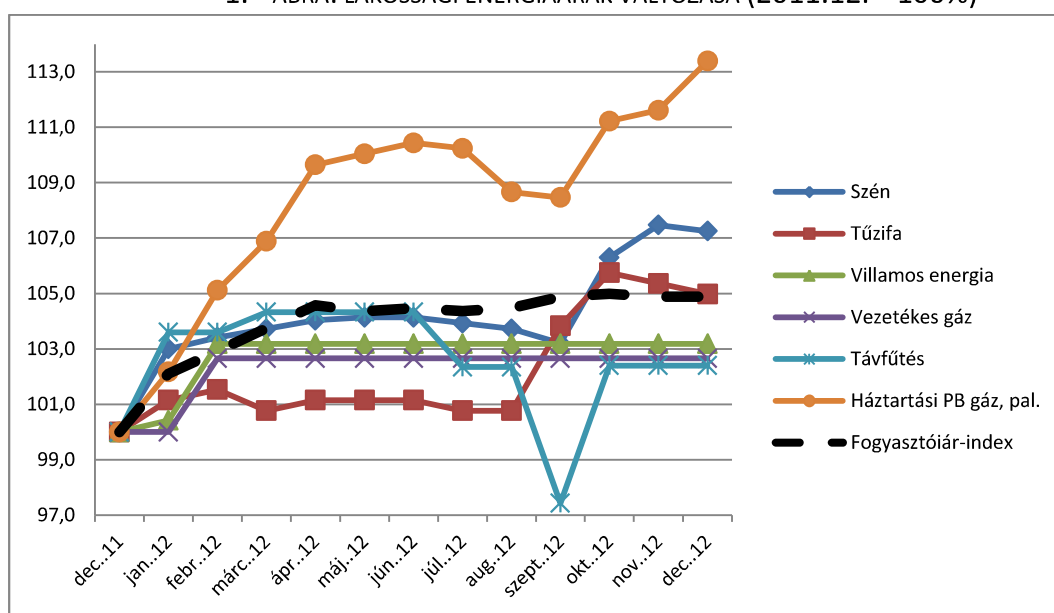
2. Monitoring

Piaci folyamatok

Az 1. ábra a lakosságnak értékesített energiahordozók havi átlagárának változását mutatja az elmúlt egy évben.

Az árszabályozás alá nem eső energiahordozók közül a háztartási PB gáz ára továbbra is meredeken emelkedik, a tűzifa és szén ára pedig november óta enyhe csökkenésben van. A vezetékes energiahordozók ára, a lakossági rezsiköltség befagyasztás következtében, a 2012-es év utolsó hónapjában sem változott.

1. ÁBRA: LAKOSSÁGI ENERGIAÁRAK VÁLTOZÁSA (2011.12. = 100%)

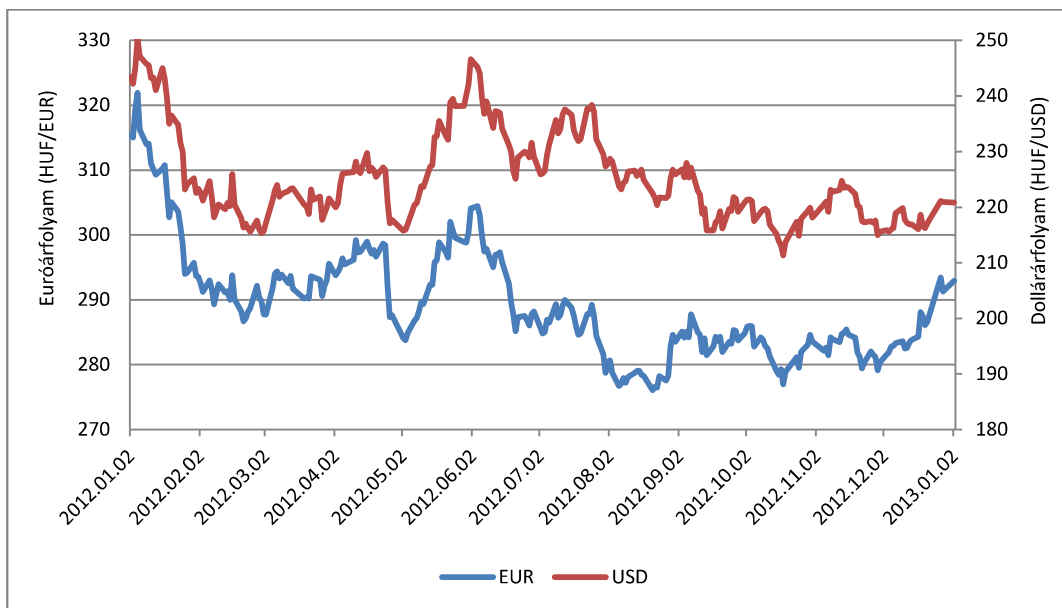

Forrás: KSH, Századvég-számítás

Az adatok alapján megállapítható, hogy a vizsgált energiahordozók közül kizárólag a háztartási PB gáz és a szén mutatott az általános árszínvonal változásnál nagyobb mértékű növekedést 2012-ben. A tűzifa az általános árszínvonal változással megegyező mértékben, a vezetékes energiahordozók ára pedig ennél alacsonyabb ütemben emelkedett.

December eleje óta a forint, dollárral és euróval szembeni árfolyama folyamatosan gyengül. Míg a forint-dollár árfolyamváltozás csak kismértékű, addig egy euró ára több mint tíz forinttal emelkedett december hónapban. Ha a forintgyengülés tartós marad, akkor 2013 elején ez begyűrűzhet a hatósági árszabályozás alá nem eső import energiahordozók árába.

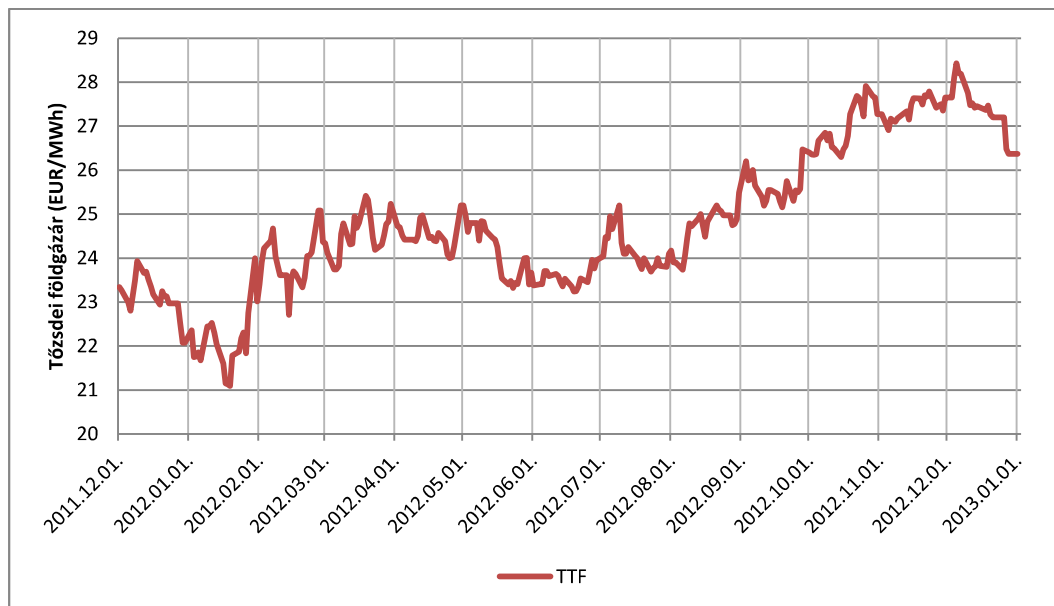
2. ÁBRA: EURÓ ÉS DOLLÁR ÁRFOLYAMOK ALAKULÁSA

Forrás: MNB, Száadvég-szerkesztés

A spot földgáz árak nyár vége óta tartó folyamatos növekedése megtörni látszik december végén a holland gáztözsdén. 2012. utolsó hónapjában egy drasztikus korrekció zajlott le a földgáz árban, egy hónap alatt a másnapi szállítású gáz ára 2 EUR/MWh-val csökkent.

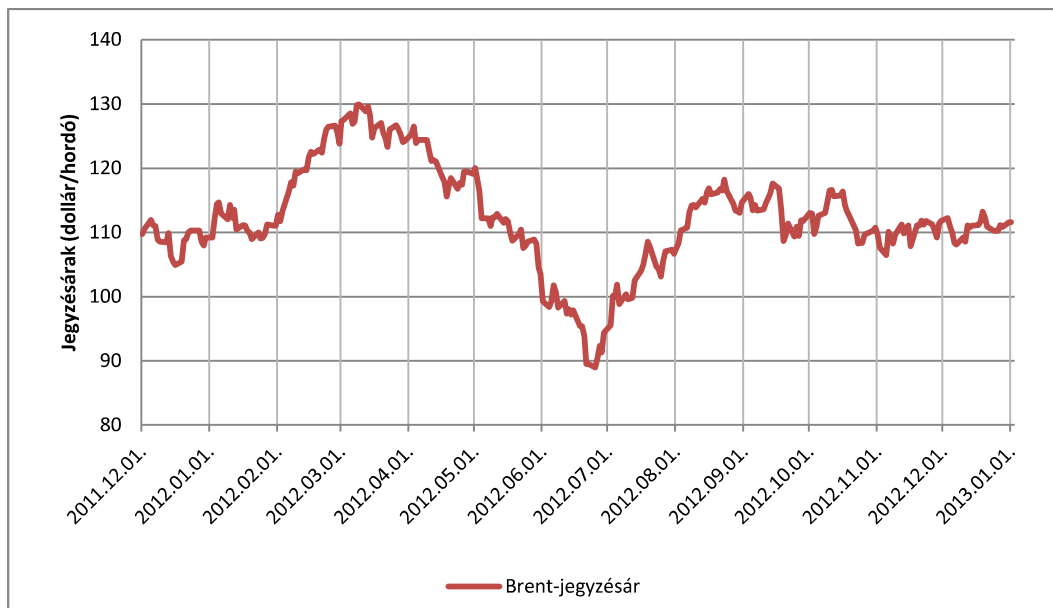
3. ÁBRA: NAGYKERESKEDELMI FÖLDGÁZ ÁRAK A HOLLAND GÁZTÖZSDÉN

Forrás: Reuters, Száadvég-szerkesztés

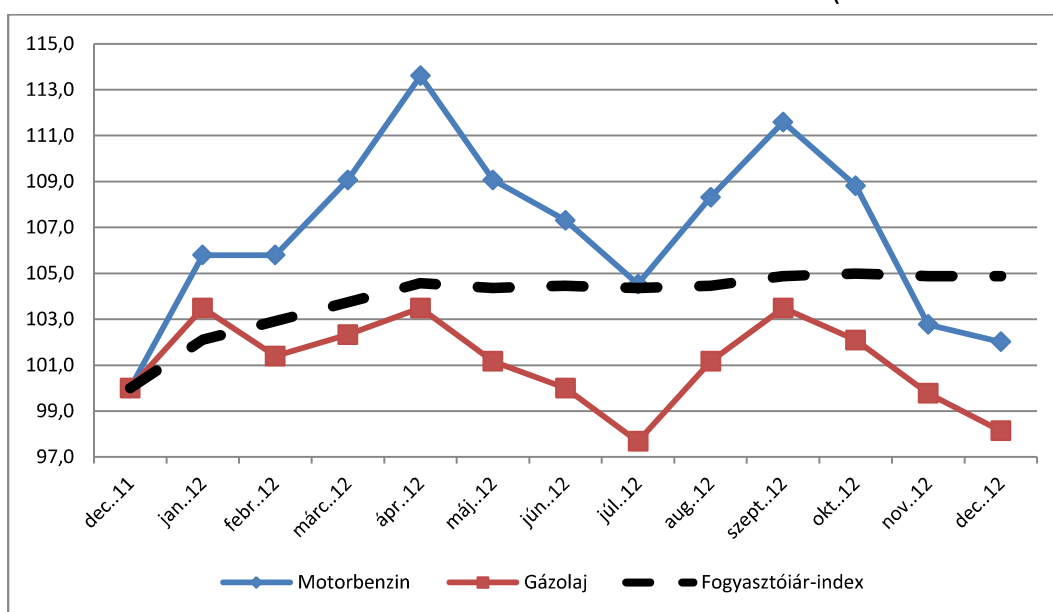
A Brent típusú nyersolaj világpiaci árban továbbra sem tapasztalható jelentős változás. Az energiahordozó hordónkénti ára stabilan 110 dollár körül mozog.

4. ÁBRA: A BRENT TÍPUSÚ NYERSOLAJ VILÁGPIACI ÁRA

Forrás: Reuters, Századvég-szerkesztés

5. ÁBRA: A MOTORBENZIN ÉS A GÁZOLAJ ÁRÁNAK VÁLTOZÁSA (2011.12. = 100%)

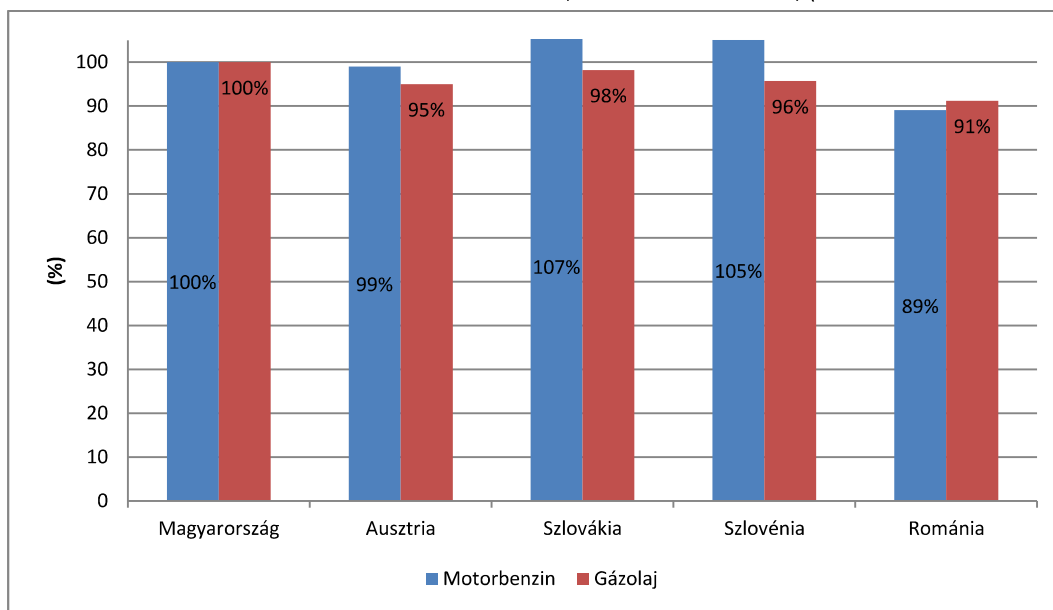
Forrás: KSH, Századvég-szerkesztés

A nyersolaj árának stabilizálódásának köszönhetően, kissé lassuló ütemben ugyan, de tovább süllyedt a motorhajtóanyagok hazai ára. Ezzel a motorbenzin és a gázolaj kiskereskedelmi ára egyaránt az általános árszínvonal változás alatti növekedést mutatott a 2012-es évben. A gázolaj ára az egy évvel korábbi árszint alá csökkent, a decemberi átlagár 422 forint volt. A motorbenzin ára is közelíti az egy évvel korábbi értéket, a decemberi átlagár 405 forint körül alakult. Az általános árszínvonal változás alatti árnövekedés, illetve a gázolaj esetében az árcsökkenés, többnyire a viszonylag magas bázisnak köszönhető. 2011 második felében,

illetve 2012 elején ugyanis egy drasztikus, csaknem 20 százalékos árnövekedés volt tapasztalható a motorhajtóanyagok kiskereskedelmi piacán.

Decemberben sem volt jelentős változás a hazai és a szomszédos országok motorhajtóanyag kiskereskedelmi árainak egymáshoz viszonyított arányában. Folytatódott az a tendencia, miszerint a hazai árak lassan közelednek a régiós átlaghoz.

6. ÁBRA: ADÓTERHEKET TARTALMAZÓ MOTORBENZIN ÉS GÁZOLAJ KISKERESKEDELMI ÁRAK A SZOMSZÉDOS EU TAGÁLLAMOKBAN; 2012. DECEMBER 17.; (MAGYARORSZÁG=100%)

Forrás: Reuters, Századvég-szerkesztés

A vezetékes energiahordozók lakossági árának 10 százalékos csökkentése

Dr. Lázár János Miniszterelnökséget vezető államtitkár 2012. december 6-án jelentette be azt a kormányzati döntést, miszerint 2013. január 1-től 10 százalékkal csökkenteni kell a lakossági villamosenergia- és földgáz árakat. Az árcsökkentési szándékot a későbbiekben kiterjesztették a lakossági távhőszolgáltatásra is.

A árcsökkentés technikai megvalósítását a Magyar Energia Hivatal (MEH) és a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (NFM) hajtotta végre; árszabályozással összefüggő miniszteri és kormányrendeletek, MEH határozatok, valamint energetikai tárgyú törvények kerültek módosításra, illetve kiadásra. A legfontosabb jogszabály az egyes energetikai tárgyú árszabályozással összefüggő miniszteri rendeletek módosításáról szóló 78/2012. (XII. 22.) NFM rendelet, amely önmagában 11 miniszteri rendeletet módosított.

A kormányzat a rezsicsökkentés megvalósulásának nyomon követésére munkacsoportot hozott létre, amelynek feladata az árcsökkenés következetes végrehajtásának ellenőrzése. Az

esetleges visszaélések, hibák bejelentése érdekében a MEH-nél ingyenesen hívható telefonszám áll rendelkezésre. Az eddig beérkező jelzések tapasztalatai alapján visszaélések nem voltak. Ugyanakkor egyes szolgáltatók már korábban megküldött részszámlái még a korábbi magasabb áron lettek kibocsájtva. A szolgáltató ilyen esetekben új számlát küld, illetve ha a korábbi számla befizetésre került, azt a későbbiekben elszámolják, vagy a különbözetet visszafizetik.

A fogyasztók részéről érkező megkeresések egy része a többi energiahordozóra (tűzifa, szén, propán-bután gáz) is javasolja kiterjeszteni a csökkentést, és érkeztek olyan javaslatok is, amely más közszolgáltatások – vízszolgáltatás, szennyvízelvezetés, szemétszállítás - esetében ajánlja ugyanezt.

A következőkben az egyes energiahordozók esetében külön-külön áttekintjük az árváltoztatásokat, kitérve az iparági és a nem lakossági fogyasztókat érintő hatásokra is. A lakossági villamos energia ára négy fő tényezőből áll:

1. Az energia ára, amelyet a *villamosenergia-árképzéséről* szóló 4/2011.(I.31.) NFM rendelet határoz meg. Ez a díjelem tartalmazza a villamosenergia-nagykereskedelmi árat és az egyetemes szolgáltatók árrését.
2. A rendszerhasználati díjak, amelyet a MEH határozatban állapít meg. A rendszerhasználati díjak fogyasztástól független alapidíjat és forgalomarányos díjat is tartalmaznak. A rendszerhasználati díjnak a villamos energia szállításának és elosztásának költségeit kell fedezniük.
3. Egyéb pénzeszközök, amelyeket a költségvetési törvényben állapítanak meg. A díjtétel a Vértesi Erőmű támogatását, a távhőszolgáltatás szubvencióját, és a villamosenergia-ipar nyugdíjasainak árkiegészítését tartalmazza.
4. ÁFA terheli az energiadíjat és a rendszerhasználati díjakat, az egyéb pénzeszközök ÁFA mentesek.

A lakossági villamos energia ára az egyes elosztók területén némileg különböző, de a legnagyobb eltérés sem éri el a 1,5 százalékpontot. A lakosság kétféle árszabás közül választhat. Az általános árszabású szolgáltatást folyamatosan igénybe lehet venni. A vezérelt díjszabás alapján az áramszolgáltató naponta 8 órán keresztül biztosít vételezési lehetőséget, a fogyasztók ezt elsősorban tárolós vízmelegítő készülékekhez és elektromos kályhákhoz használják. A fogyasztó által fizetendő díj két részből áll: egy fogyasztástól független alapidíjból, illetve fogyasztástól függő díjtételekből. A január 1-i árcsökkenés minden áramszolgáltatói területen kielégítette a kormányzat által elvárt mértéket.

1. TÁBLÁZAT: A LAKOSSÁGI VILAMOSENERGIA ÁRAK VÁLTOZÁSA AZ EGYES SZOLGÁLTATÓK TERÜLETEIN

	ELMŰ	ÉMÁSZ	EON	EdF-Démász
2012-es árszabás				
Általános, átlagfogyasztás körüli ár*, Ft/kWh	49,91			50,02
Vezérelt (éjszakai) díjszabás**, Ft/kWh	30,98	49,61 30,36		30,92
2013. január 1-től érvényes árszabás				
Általános, átlagfogyasztás körüli ár*, Ft/kWh	44,87	44,61 27,32		44,97
Vezérelt (éjszakai) díjszabás**, Ft/kWh	27,88			27,82
Árváltozás				
Általános, átlagfogyasztás körüli ár %	89,90%	89,92%	89,91%	89,90%
Vezérelt (éjszakai) díjszabás %	89,98%	89,98%	89,98%	89,96%

* évi 2400 kWh fogyasztást feltételezve

** évi 3600 kWh fogyasztást feltételezve

Forrás: Magyar Energia Hivatal

A lakossági villamosenergia-árscsökkenés elsősorban a fogyasztókkal közvetlen kapcsolatban álló külföldi tulajdonban lévő egyetemes szolgáltatóknak, elosztóknak okoz bevételkiesést, de nem csak kizárólagosan ők viselik ezt a terhet. Az árscsökkenés negatív hatással van a villamosenergia-rendszer irányítását és –szállítását végző állami tulajdonú MAVIR ZRt. gazdálkodására, valamint a nem egyetemes szolgáltatási körben vételező fogyasztók árai is megemelkednek.

Piaci vélemények szerint az árscökkenés több negatív hatással lehet a villamosenergia-szolgáltatók gazdálkodására. Az alacsonyabb egyetemes szolgáltatói árak és alacsonyabb bevételek a gazdálkodást veszteségessé tehetik, továbbá cash flow hiányt és finanszírozási problémákat is okozhatnak. Ezzel kapcsolatban érdemes azonban kiemelni, hogy az árscökkenés nem jelent azonos mértékű bevételkiesést csoportszinten a társaságoknak, mivel nem kizárólag ők viselik ennek a terheit a később részletezettek szerint. Megjegyzendő, hogy a KPMG decemberben közzétett vállalathitelezési hangulatindex felmérése¹ szerint a hálózatos iparágak banki megítélése – feltételezhetően az egyes ágazatokat sújtó különadók miatt – már 2012-ben is romlott. Ezen hatások következtében a szolgáltatók várhatóan visszafogják a beruházásokat, ami a megrendelések elmaradásán keresztül a beszállító alvállalkozói kört érinti negatívan, hosszú távon pedig az alacsonyabb

¹

<http://www.kpmg.com/HU/hu/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/KPMG-Vallalathitelezesihttp://www.kpmg.com/HU/hu/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/KPMG-Vallalathitelezesi-Hangulatindex-2012.pdf> - letöltés dátuma 2013. január 17. ² A 3*63 Ampernél kisebb mérővel rendelkező fogyasztók.

beruházások a villamosenergia-rendszer műszaki színvonalának romlásához is vezethetnek. A KSH adatai alapján látható, hogy a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás nemzetgazdasági ágban 2012 I-III. negyedévben már jelentősen csökkent a beruházások volumene, az előző év azonos időszakához képest, annak csak 59,6 százalékát tette ki. Piaci információk szerint a külföldi tulajdonú társaságokat negatív felhanggal kezelő kormányzati kommunikáció a társaságok munkavállalóit is érinti: ők ugyanis a szektorral szembeni kritikát részben nekik szólónak is érezhetik.

Az árváltozások érintették a MAVIR ZRt-t is. Az állami társaság bevételeit a MEH által meghatározott díjak biztosítják. A hatósági díjak 12,4 százalékkal csökkentek 2013. január 1-től.

A nem lakossági fogyasztók árait a január 1-i változások különbözőképpen érintették. Az egyetemes szolgáltatásra jogosult nem lakossági felhasználók² villamosenergia-árai a lakossági árakhoz képest alacsonyabb mértékben, 5 százalékkal csökkentek. A nem egyetemes szolgáltatás keretében vételezők villamosenergia-árai a szabadpiaci szerződésektől függenek, de a rendszerhasználati díjakat itt is a MEH határozza meg. A rendszerhasználati díjak feszültség szintenként kerülnek kialakításra. A lakosság kiefeszültségen vételez, itt a díjak 13,2 százalékkal csökkentek, amely egyik tényezője volt a lakossági végfelhasználók által érzékelt 10 százalékos árcsökkenésnek. Ezzel szemben a középfeszültségen vételezők árai 11-14 százalék között emelkedtek, míg a nagyfeszültségű fogyasztók rendszerhasználati díja alig, 0,5 százalékkal változott.

A villamosenergia-díjrendszer új eleme, hogy 2013. január 1-től az egyetemes szolgáltatók mentesülnek a megújuló energiákat használó erőművek támogatását szolgáló, úgynevezett KÁT díj fizetése alól. Ez azt jelenti, hogy az egyetemes szolgáltatás árcsökkenéséből annak mintegy negyedét az egyetemes szolgáltatás árából kikerült KÁT díj miatti csökkenés eredményezi. A KÁT díj nagysága havonta, a villamosenergia-termelésétől és fogyasztásától, valamint a nagykereskedelmi ártól függ. Az egyik fogyasztói érdekképviselő számításai szerint a szabályozás módosításának hatására 0,55 Ft/kWh-val emelkednek ennek következtében a nagyfogyasztók terhei. A rendszerhasználati díjak és a KÁT elszámolás módosulása miatt a nem lakossági fogyasztók energiaárai 2-8 százalék között növekednek 2013. január 1-től. A legmagasabb árváltozást a közép-kiefeszültségen vételező fogyasztóknak kell elviselniük. Ebbe a körbe elsősorban az egyetemes szolgáltatásra nem jogosult kis- és középvállalatok tartoznak, de így vételez sok több telephelyes nagyvállalat is, például a kereskedelmi láncok jelentős része.

A fogyasztókat érintő árnövekedés a vételezés feszültség szintjének emelkedésével csökken. Ugyanakkor a legnagyobb fogyasztók esetében – ezek jellemzően nehézipari cégek – a legérzékenyebb az árváltozás, hiszen számukra komoly versenyképességi tényezőt jelent az energiaárak alakulása.

A földgázszolgáltatás esetében – hasonlóan a villamosenergia-díjszabásához – a földgázelosztó társaságokhoz igazodó regionális árakat alkalmaznak. A földgáz díjszabása a fogyasztói gázmérő méretétől, illetve a fogyasztó által lekötött kapacitás mértékétől függ. A lakossági fogyasztók részére két díjszabás lett kialakítva: a 20 m³/h-nál kisebb illetve az annál nagyobb mérővel rendelkezők számára. A 20 m³/h-nál kisebb kapacitású fogyasztók körébe a családi házak, egyedi gázfűtésű társasházi lakások, illetve a közös gázkazánnal rendelkező kisebb társasházak tartoznak. A 20m³/h-nál nagyobb kapacitást lekötő lakossági fogyasztók jellemzően a közös kazánnal rendelkező, soklakásos társasházak. A 20 m³/h alatti lakossági fogyasztók esetében az ár alapdíjat és gázdíjat tartalmaz. A gázdíj évi 1200 m³ fogyasztásig alacsonyabb, e fölött mintegy 15 százalékkal magasabb. A földgázfogyasztó nagycsaládok az árból további kedvezményt kapnak a gyermekek számától függően.

A kormányzati elvárás szerinti árcsökkenés minden lakossági fogyasztónál érvényesült. Az árcsökkentés árbevétel kiesést a gázipar szereplőinek (földgázbányászat, szállító-, elosztó- és tároló vállalkozások, valamint egyetemes szolgáltatók), valamint a biztonsági készletezést végző Magyar Szénhidrogén Készletező Szövetségnek okozott.

2. TÁBLÁZAT: A 20 m²/h-nál KISEBB MÉRŐVEL RENDELKEZŐ ÉVI 1600 m³ FÖLDGÁZT FOGYASZTÓ

LAKOSSÁGI FOGYASZTÓK ÁRVÁLTOZÁSA				
	Főgáz	EON	TIGÁZ	ÉGÁZ-DÉGÁZ
2012-es árak	145,3	145,4	151,3	146,3
2013. január 1-i árak	130,7	130,8	136,2	131,6
árváltozás	89,98%	89,98%	89,98%	89,99%

Forrás: Magyar Energia Hivatal

A jogszabályi változások következtében a hazai bányászatból származó földgáz elismert ára piaci információk alapján 35 Ft/m³-re csökkent³. Ez az érték 2012. III. negyedévében még 46 Ft/m³, 2012. IV. negyedévében 40 Ft/m³ volt. A hazai bányászatból származó gáz alacsony értéken történő árazását még jobban szemlélteti, ha azt az orosz import gáz 420 USD/ezer m³ árával vetjük össze, amely 2013. január 15-i árfolyammal – 222 Ft/USD – számolva 93 Ft/m³. További teher, hogy az értékesített gázmennyiség után köbméterenként 2,96 Ft-ot kell a MOL NyRt-nek a távhőtermelés támogatását szolgáló alap részére befizetnie. A MOL NyRt. számára ez az ár nem túl ösztönző, termelése 2013-ban előreláthatólag 20 százalékkal csökkeni fog. A 2013-ban tervezett 1 Mrd m³ kitermelt gázon az importárral összehasonlítva mintegy 60 Mrd Ft vesztesége keletkezik a társaságnak. Az alacsony árazás – a kisebb bányajáradék bevétel miatt – a költségvetés számára is bevételkiesést okoz.

² Az érték az 1998 előtt termelésbe állított mezőkből származó földgázra vonatkozik.

A földgázszállító, –elosztó és –tároló vállalkozások a lakosság kiszolgálása érdekében végzett tevékenységük után 2,28 százalék tőkeköltséget érvényesíthetnek áraikban, amely lényegesen alacsonyabb, mint az egyéb fogyasztók ellátása esetén (rendre 8,78, 8,29, illetve 10,05 százalék). Az alacsony tőkeköltség szembetűnő akkor is, ha azt az egyhavi bankközi alapkamattal – amelynek értéke 2013. január 15-én 5,75 százalék volt – hasonlítjuk össze. Ez azt mutatja, hogy a befektetőknek inkább megérné vagyonaikat kockázatmentes bankbetétben tartani, mint kockázattal járó energetikai társaságokat finanszírozni.

A lakosságnak 2013. január 1-től nem kell a biztonsági készlet fenntartásának finanszírozását szolgáló $2,06 \text{ Ft/m}^3$ + ÁFA mértékű készletezési díjat fizetnie, annak ellenére, hogy válsághelyzet esetén a lakosság is részesül a biztonsági készletekből. Ez tulajdonképpen keresztfinanszírozást jelent, hiszen a lakossági fogyasztók válsághelyzetben történő ellátásának biztosítását a többi fogyasztó fizeti meg.

A villamosenergia-szektorban bemutatottakkal szemben, a földgáz esetében a nem lakossági fogyasztók árai nem változtak. A távfűtés árai távhőszolgáltatóként eltérnek, a 10 százalékos árcsökkentés azonban itt is megvalósult 2013. január 1-vel. A távhőszolgáltatók és –termelők támogatása 2013. január 1-től 52 Mrd Ft-ra emelkedett.

3. Esettanulmány

Mit érzékel valójában a lakosság a rezsiköltség befagyasztás hatásaiból?

Az elmúlt két évben, a kormány programjának egyik jelentős és sokat hirdetett célja a lakossági rezsiköltségek befagyasztása és ezzel együtt a lakossági energiaárak szinten tartása volt. Ehhez a kormánynak minden jogi eszköze meg van, hiszen a lakossági energiaellátás egyetemes szolgáltatás keretében, hatóságilag meghatározott árak mellett történik. A kormány előszeretettel alkalmazta is az árszabályozás nyújtotta lehetőségeket a lakossági energiaár növekedés visszafogása érdekében.

Ezekről az eszközökről, illetve azok hatásáról több téma kapcsán is írtunk a 2012-es energetikai szakpolitikai tanulmányok különböző számaiban, valamint folyamatosan figyelemmel kísértük a lakossági energiaárak alakulását. A KSH árstatisztikái azt mutatják, hogy 2012-ben az általános árszínvonal változás alatt alakult az állami árszabályozás alá eső mindhárom energiahordozó (villamos energia, földgáz, távhő) árának változása. A villamos energia és a földgáz árának növekedése 2012 januárjában 3,2 illetve 2,7 százalékos volt, amely tartalmazta az ÁFA változását is. A kormány az elmúlt években miniszteri rendelet alapján, a piacon kialakult árakhoz képest olcsóbb földgázhoz juttatta a távhőtermelőket, valamint az egyetemes gázszolgáltatókat, ezzel is segítve az árak alacsonyan tartását. Az olcsóbb forrást az osztrák-magyar földgáz interkonnektoron keresztül hozzáférhető nyugat-európai források, a hazai kitermelésű gáz, valamint a biztonsági gáztárolókból felszabadított készletek biztosították. A kormány intézkedéseinek a lakossági földgáz árakra gyakorolt

hatását a 2012. novemberi energetikai szakpolitikai tanulmányban elemeztük részletesebben. Ebben kimutattuk, hogy a lakossági földgáz árak a kormány intézkedéseinek köszönhetően a régiós átlag körül alakultak és nem számítottak drágának a környező országok lakossági áraihoz képest.

Ha a KSH és Eurostat által publikált tényadatokat vizsgáljuk, akkor elmondható, hogy a kormány, energiaköltség befagyasztási programja szociális szempontból nézve sikeres volt, a lakossági energiaköltségek nem növekedtek számottevő mértékben az elmúlt egy évben, még reálértéken sem. Kérdés azonban, hogy a lakosság mit érzékel a kormány intézkedéseiből. Ha a cél ugyanis a lakosság terheinek csökkentésén és a társadalmi jólét növelésén, vagy legalább is szinten tartásán túl a kormányzati lépések tudatosítása is, akkor önmagában nem elegendő, hogy a kormány erőfeszítéseinek hatása a statisztikákban megmutatkozzon. Márpedig a statisztikákban kimutatható objektív eredmények gyakran eltérő képet mutatnak a lakosság szubjektív érzékeléséhez képest. Azt, hogy a lakosság hogyan érzékeli a kormányintézkedések hatását, számos tényező befolyásolhatja, ezek közül néhány fontosabb:

- a kormány kommunikációja,
- az intézkedések ellenzék általi bírálata,
- szociális-kulturális tényezők,
- a kormány intézkedéseinek megítélése az érintettek által (pl. szakmai szervezetek, kutatóintézetek, energiaszolgáltató vállalatok, stb.)

A kormány intézkedései végső soron akkor érik el teljes mértékben a céljukat, ha a statisztikák által kimutatható objektív mutatók mellett a lakosság szubjektív helyzetérezékelése is egybevág a kormány és a kormány által hozott intézkedések céljával.

Az alábbi tanulmányban azt vizsgáljuk, hogy

- a lakosság mennyire értékeli sikeresnek a kormány energiaköltség befagyasztással kapcsolatos intézkedéseit,
- hogyan érzékeli azok hatását,
- hogyan viszonyul a kormány által alkalmazott eszközökhöz, □ és milyenek a jövőre vonatkozó kilátásai.

A fenti kérdések megválaszolásához telefonos megkérdezésem alapuló kutatást végeztünk. A kutatás során 803 véletlenszerűen kiválasztott felnőtt korú személyt kérdeztünk meg CATI módszerrel. Az elemzésben közölt adatok legfeljebb plusz-mínusz 3,8 százalékponttal térhetnek el a mintavételből fakadóan attól az eredménytől, amit az ország összes felnőtt lakosának megkérdezése eredményezett volna. A kérdőív 10 kérdést tartalmazott a témával összefüggésben. A lekérdezésre 2012. december 13. és 16. között került sor.

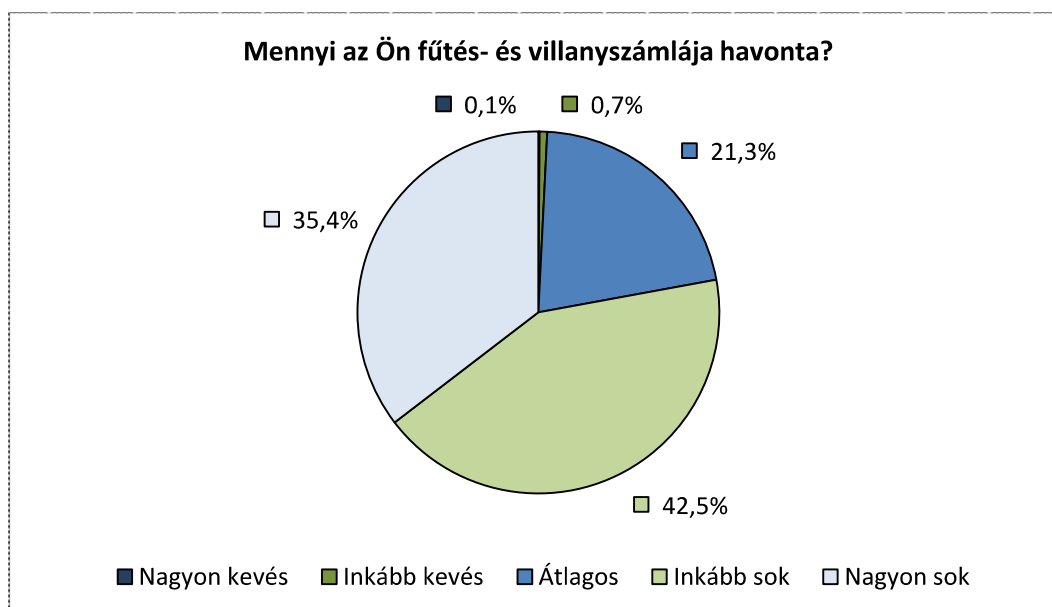
„Mennyi az Ön fűtés- és villanyszámlája havonta?”

Az első kérdésnek nem az volt a célja, hogy meghatározzuk a magyar háztartások átlagos energia célú kiadásainak pontos, számszerű értékét, mert ehhez felhasználhatók korábban megvalósult kutatások eredményei. A kérdés célja az volt, hogy felmérjük, a lakosság mennyire érzi megterhelőnek az energiacélú kiadások mértékét a teljes rezsiköltségen belül.

A válaszok alapján látható, hogy a válaszadók 77,9 százaléka azt válaszolta, hogy inkább soknak, vagy nagyon soknak tartja havi energia célú kiadásait. 21,3 százalék átlagosnak ítélte meg, míg azok aránya, akik alacsonynak tartják energiaköltségeiket, elenyésző volt.

Érdekes eredményt mutatott, amikor a válaszok eloszlását az iskolai végzettség szerint csoportosítottuk. Előzetesen azt feltételeztük, hogy az iskolai végzettség növekedésével, a növekvő átlagjövedelem következtében, a rezsiköltséget nagyon soknak megítélők aránya csökkenni fog. Ezzel éppen ellenkező eredmény született, az arány enyhe növekedést mutatott. Ezzel kapcsolatban fontos ismételt megjegyezni, hogy a kérdéssel nem a rezsikiadások számszerűsíthető értékét és azok jövedelemhez viszonyított arányát vizsgáltuk, hanem a válaszadók szubjektív megítélését arra vonatkozóan, hogy mennyire tartják megterhelőnek az energiacélú havi rezsiköltségeik kifizetését. A feltételezésnek ellentmondó eredményt tehát az emberi észlelés, érzékelés, mint szubjektív tényező magyarázhatja. Befolyással lehet az eredményre az is, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők életszínvonalra vonatkozó elvárásai és ebből kifolyólag havi energiafogyasztásuk magasabb lehet. Befolyásoló tényező lehet továbbá az is, hogy feltehetően az alacsonyabb iskolai végzettségűek közül többen alkalmaznak részben, vagy egészben olcsóbb, alternatív fűtési megoldást (például fa tüzelése vegyes tüzelésű kazánban, stb.).

7. ÁBRA: 1. KÉRDÉS: MENNYI AZ ÖN FŰTÉS- ÉS VILLANYSZÁMLÁJA HAVONTA?

Forrás: Századvég

A válaszok munkahelyi státusz szerinti csoportosítása már a várakozásoknak megfelelő eredményt mutatta. A munkanélküli segélyből élők és a nyugdíjasok ítélték a leginkább megterhelőnek az energiacélú rezsikiadásokat. A költségeket nagyon soknak megítélők aránya ezekben a szegmensekben 6-10 százalékponttal magasabb volt, mint az aktívan dolgozók, a háztartásbeliek, a GYED-en / GYES-en lévők, vagy a tanulók körében.

A válaszokat korcsoport szerint vizsgálva, kizárólag a 60 év felettiak esetében mutatható ki lényeges eltérés, amely összevág az előző megállapítással, miszerint a nyugdíjasok számára megterhelőbbnek tűnik a havi energiaköltség kifizetése. Ebben a korosztályban 6-8 százalékponttal válaszolták többen, hogy nagyon magasnak érzik költségeiket. A többi szegmensben a válaszok megoszlása viszonylag homogén.

A kapott válaszokat területi megoszlás szerint is vizsgáltuk. Nem mutatkozott jelentős eltérés a Budapesten, a városban, illetve a községben / tanyán élők válaszaiban. A válaszokat régiók szerint csoportosítva azonban megfigyelhetők eltérések. A Dél-Dunántúlon, illetve Észak-magyarországon élők 8-10 százalékponttal nagyobb arányban ítélték az energiacélú havi rezsikiadásokat nagyon magasnak, mint az egyéb régiókban.

A fenti vizsgálatok eredményei alapján elmondható, hogy az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők, azon belül is elsősorban a 60 év felettiak, valamint a munkanélküliek érzik leginkább magasnak az energia célú rezsikiadásait. Azonban egy egységes, mindenkire egyforma mértékben vonatkozó rezsiköltség csökkentés ezen szegmensek számára jár a legkisebb hozadékkal, mivel ezekben a szegmensekben az energiafogyasztás átlagos mértéke alacsonyabb. Eszerint h megfontolandó, hogy az árcsökkentés mértékének megállapításakor szociális szempontok is figyelembe vételre kerüljenek.

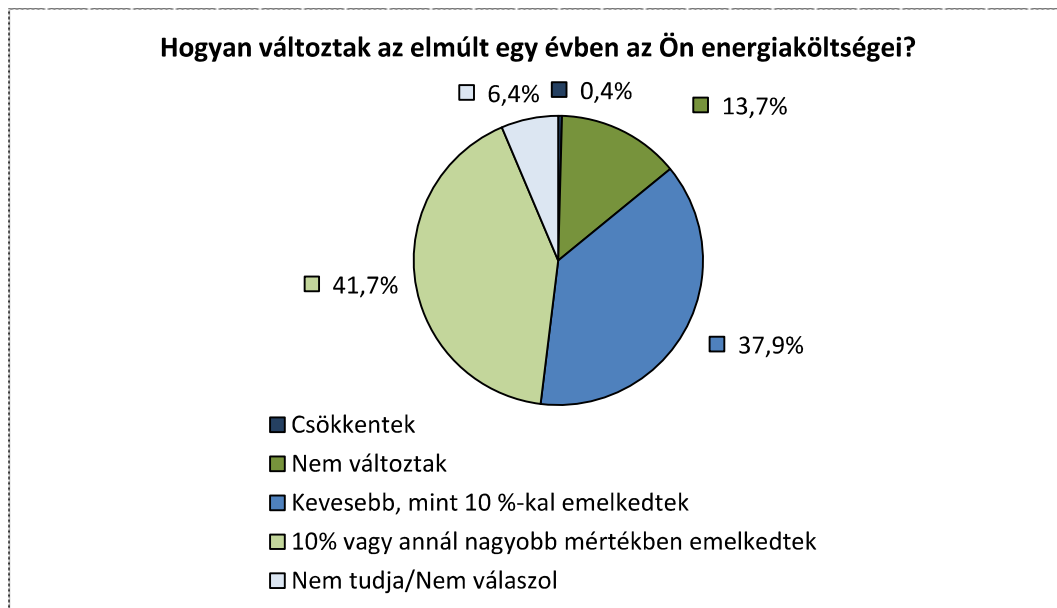
„Hogyan változtak az elmúlt egy évben az Ön energiaköltségei?”

A kormány 2012-ben mind a lakossági gáz-, villamos energia- és távhőszolgáltatás terén olyan intézkedéseket tett, mellyel a háztartások energiaköltség növekedésének ütemét jóval az általános árszínvonal változás alatti értéken tudta tartani. A következő kérdéssel arra kívántunk fényt deríteni, hogy a lakosság ezzel szemben milyennek érzékelt a 2012-es évben az energiaárak és energiaköltségek változását.

A tényt számok ellenére a válaszadók közel 42 százaléka válaszolta azt, hogy az árak 10 százalék, vagy annál nagyobb mértékben emelkedtek. A válaszadók 38 százaléka adta azt válaszul, hogy költségei kevesebb, mint 10 százalékkal változtak, és 14 százalék érezte úgy, hogy az árak változatlanok voltak 2012-ben. Az eredmények tehát azt mutatják, hogy a lakosság átlagosan magasabb energiaköltség növekedést érzékelt az elmúlt egy évben, mint ami valójában bekövetkezett. Ez nem különösebben meglepő a jelenlegi negatív gazdasági környezetben. A gazdasági válság következményeként a lakosságra rakódó terhek egyik negatív hozadéka az általános negatív hangulat. Ez lehet az egyik magyarázata annak, hogy a

lakosság egy része az energia célú kiadások terén a valóságosnál nagyobb költségemelkedést érzékel. Egy másik magyarázat a kormány kommunikációjának hatékonysága. Meglehet, hogy a kormány rezsiköltség befagyasztással kapcsolatos célkitűzéseiről, és még inkább a kormány által hozott intézkedésekről nem minden társadalmi réteghez jutott el a megfelelő információ. A kormány 2013 év eleji aktív kommunikációja valószínűleg változtatni fog ezen a helyzeten.

8. ÁBRA: 2. KÉRDÉS: HOGYAN VÁLTOZTAK AZ ELMÚLT EGY ÉVBEN AZ ÖN ENERGIAKÖLTSÉGEI?

Forrás: Századvég

A háztartás jövedelmi szintje, valamint a válaszadók iskolázottsága szerint csoportosítva nem mutatható ki jelentős eltérés a kapott válaszok arányában. A 60 év feletti, azaz jellemzően a nyugdíjas korúak körében ezen kérdés esetében is tapasztalható, hogy a megkérdezettek negatívabb válaszokat adtak. A nyugdíjasok 48 százaléka válaszolta azt, hogy 10 százaléknál nagyobb energiaár növekedést tapasztalt az elmúlt egy évben. Ez is megerősíti azt, hogy ennek a rétegnek jellemzően nagyobb terhet okoz a havi energiaköltségek kifizetése.

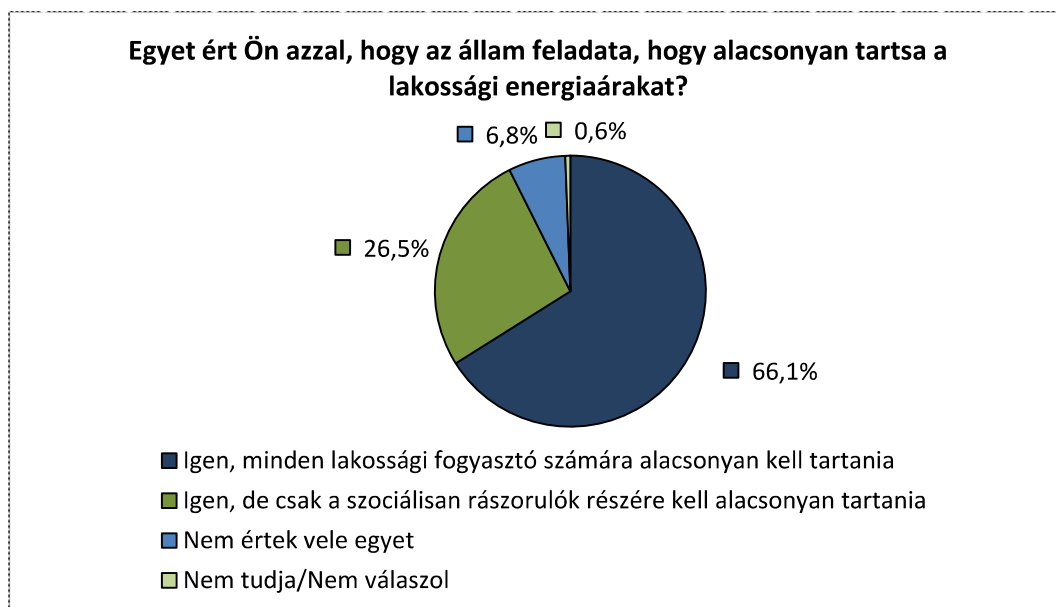
A válaszokat lakóhely szerint is vizsgáltuk. Jellemzően a Budapesten élők érzékelték magasabb energiaár emelkedést. A fővárosiak 51 százaléka, az egyéb városban élők 42 százaléka, míg a tanyán / községben élők 37 százaléka adta azt a választ, hogy az elmúlt egy évben 10 százaléknál magasabb energiaár emelkedést érzékelt. Ennek azonban az egyik oka az lehet, hogy vidéken magasabb az alternatív és jellemzően olcsóbb fűtési módokat igénybe vevők aránya.

Az elemzésekből kiderült továbbá, hogy jellemzően azok a válaszadók érzékelték a 2012-es évben magasabb energiaár emelkedést, akik a havi energiaköltségeiket egyébként is magasnak tartják. Ebből az eredményből jól látszik, hogy a szubjektív észlelés hogyan befolyásolja a kérdésekre adott válaszokat.

„Egyet ért Ön azzal, hogy az állam feladata, hogy alacsonyan tartsa a lakossági energiaárakat?”

A következő kérdéssel azt vizsgáltuk, hogy a lakosság egyetért-e azzal, hogy az államnak feladata, hogy az energiaárakat alacsonyan tartsa. A válaszadók döntő többsége, 92 százaléka igennel válaszolt a kérdésre. A válaszadók 66 százaléka véli úgy, hogy az államnak minden fogyasztói szegmensben biztosítani kell a lakossági energiaárak alacsonyan tartását, 27 százaléka pedig úgy véli, hogy ezt csak a szociálisan rászorulóknak kell az államnak megtennie. A magyar lakosság tehát egyértelműen elvárja az államtól, hogy intézkedéseket tegyen a lakossági energiaárak alacsonyan tartása érdekében. Az elemzések során nem találtunk olyan válaszadói csoportot, ahol jelentős eltérés lett volna az adott válaszok megoszlásának tekintetében.

9. ÁBRA: 3. KÉRDÉS: EGYET ÉRT ÖN AZZAL, HOGY AZ ÁLLAM FELADATA, HOGY ALACSONYAN TARTSA A LAKOSSÁGI ENERGIAÁRAKAT?

Forrás: Századvég

„Ha a lakossági energiaárak alacsonyan tartásából származó költségeket valakinek meg kell fizetnie, Ön szerint az alábbiak közül elsősorban kinek kellene?”

Ezzel a kérdéssel azt kívántuk feltárni, hogy a válaszadók mely szegmensre terhelnék a lakossági energiaárak alacsonyan tartásának költségét. Az eredményekből látható, hogy a válaszadók 51 százaléka az energiaszolgáltató vállalatokra, 29 százaléka pedig az államra hárítaná ezt a terhet. A válaszadóknak lényegesen kisebb része, 13 százaléka terhelné a magasabb jövedelműeket, 5 százaléka pedig a nem lakossági fogyasztókat. Ebből két következtetés vonható le. Egyrészt a kormányban jelentős a lakossági támogatottsága azzal az elképzeléssel összefüggésben, miszerint az energiaszektorban is ki kell vennie a részét a gazdasági válság következtében megnövekedett terhek viselésében. A lakoságnak valamivel

több mint a fele egyetért tehát azzal, hogy a lakossági rezsiterhek csökkentésének költségeit az energiaszolgáltató vállalatoknak kell magukra vállalniuk. A válaszokból az is látszik továbbá, hogy a válaszadók megpróbálnak semleges pozíciót felvenni és két olyan „nagyszereplőt” jelölnek meg a terhek viselésének felelőseként, akik látszólag anélkül tudják viselni a rájuk rótt költségeket, hogy az a lakosság és a gazdaság egyéb szereplőit hátrányosan érintené. Kérdés azonban, hogy az energiaszolgáltatókra áthárított költségek nem csapódnak-e le a végső fogyasztók más szegmenseiben. A tapasztalat azt mutatja, hogy a terhek egy része áthárításra kerülhet a végső fogyasztók egy másik részére, azokra a fogyasztókra, akik a szabadpiacról vételezik az energiát (azaz jellemzően a vállalkozásokra).

10. ÁBRA: 4. KÉRDÉS: HA A LAKOSSÁGI ENERGIAÁRAK ALACSONYAN TARTÁSÁBÓL SZÁRMAZÓ KÖLTSÉGEKET VALAKINEK MEG KELL FIZETNIE, ÖN SZERINT AZ ALÁBBIK KÖZÜL ELSŐSORBAN KINEK KELLENE?

Forrás: Századvég

Az ebben a szegmensben kialakuló árakra ugyanis a kormánynak nincs ráhatása, itt a végső fogyasztói árak piaci viszonyok között alakulnak ki. Ez természetesen csak akkor igaz teljes mértékben, ha a verseny tökéletes. A földgáz kereskedelmi árak esetében jól látszik, hogy a hazánkban kialakuló szabadpiaci árak a régiós átlag felett vannak, ami két dologra enged következtetni. Egyrészt arra, hogy az olcsóbb földgázforrások lakossági földgázellátásba állami eszközökkel történő csatornázása azt eredményezheti, hogy a földgázkereskedők és rajtuk keresztül a szabadpiacról vételező végső fogyasztók (jellemzően a vállalkozások) drágábban jutnak földgázhoz, mint a környező országok végső fogyasztói. Másrészt az energiaipari vállalatcsoportok az egyetemes szolgáltatóik esetében elszenvedett nyereséget a kereskedővállalatok révén elért magasabb profittal próbálják részben kompenzálni, ami

megint csak a szabadpiacról vételező fogyasztók költségeit növelheti. A szabadpiaci árak növelésének azonban gátat szab a piacon kialakuló verseny.

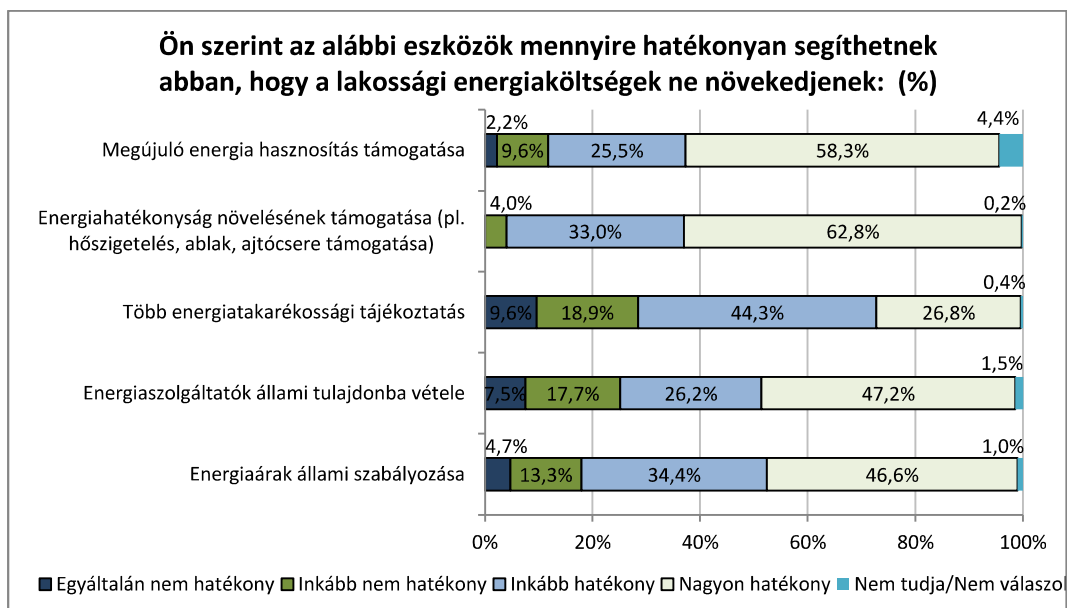
(Erről az Energetikai Szakpolitikai Tanulmány 2012. decemberi számában olvashat bővebben)

„Egytől négyig terjedő skálán értékelje, hogy Ön szerint az alábbi eszközök mennyire hatékonyan segíthetnek abban, hogy a lakossági energiaköltségek ne növekedjenek!”

Ezzel a kérdéssel azt vizsgáltuk, hogy a lakosság hogyan viszonyul a rezsiköltségek visszafogására szóba jöhető állami eszközökhöz, illetve mennyire támogatja a kormány energiaipari vállalatokba történő állami tulajdonszerzési stratégiáját. A válaszok azt mutatják, hogy a kormány intézkedései széles körű támogatottságot élveznek. Az energiaárak állami szabályozását a lakosság 81 százaléka, az energiaszolgáltató vállalatok állami tulajdonba vételét pedig a lakosság 73 százaléka tartja hatékony lépésnek a lakossági energiaköltségek visszaszorítása érdekében. Némileg kevesebben, a válaszadók 71 százaléka látja szükségesnek és hasznosnak az energiatakarékossággal kapcsolatos tájékoztatást.

Ami figyelemreméltó azonban, hogy a válaszadók két olyan intézkedést ítélték a leginkább hasznosnak, ami az elmúlt három évben viszonylag kevés szerepet kapott. A válaszadók 84 százaléka ítélte hatékony eszköznek a rezsiköltségek szinten tartása céljából a megújuló energiaforrások hasznosításának támogatását, 96 százalékuk pedig az energiahatékonyság növelést eredményező beruházások (pl. hőszigetelés, nyílászáró csere, stb.) támogatását. Ez nem csoda, hiszen manapság mindkét terület igencsak reflektorfénybe került a médiában és nagy népszerűségnek örvend a lakosság körében. Ennek ellenére azonban, a kimerülő uniós források, a lecsökkent CO₂ kvótaértékesítési lehetőségek, valamint az állami források elapadása következtében ezek a területek meglehetősen kevés támogatásban részesültek az elmúlt években. Az eredmények azonban azt mutatják, hogy ez iránt a társadalmi igény meglehetősen magas, ezért erre a jövőben több figyelmet kellene fordítani. Erre jó lehetőséget teremthetnek a 2014-2020 között rendelkezésre álló EU-s támogatási források, azonban a programozási időszakban gondoskodni kell arról, hogy az energiahatékonyság növelés és megújuló energia felhasználás területekre megfelelő mennyiségű forrás kerüljön allokálásra. A lakosság energiahatékonysági beruházásainak támogatásához nyújthat továbbá lehetőséget az új energiahatékonysági direktíva által előírt és 2013-ban kidolgozásra kerülő kötelezettségi rendszer.

11. ÁBRA: 5-9. KÉRDÉS: EGYTŐL NÉGYIG TERJEDŐ SKÁLÁN ÉRTÉKELJE, HOGY ÖN SZERINT AZ ALÁBBI ESZKÖZÖK MENNYIRE HATÉKONYAN SEGÍTHETNEK ABBAN, HOGY A LAKOSSÁGI ENERGIAKÖLTSÉGEK NE NÖVEKEDJENEK!

Forrás: Századvég

„Mit gondol, a következő egy évben inkább csökkenni, vagy inkább növekedni fognak az energiaárak?”

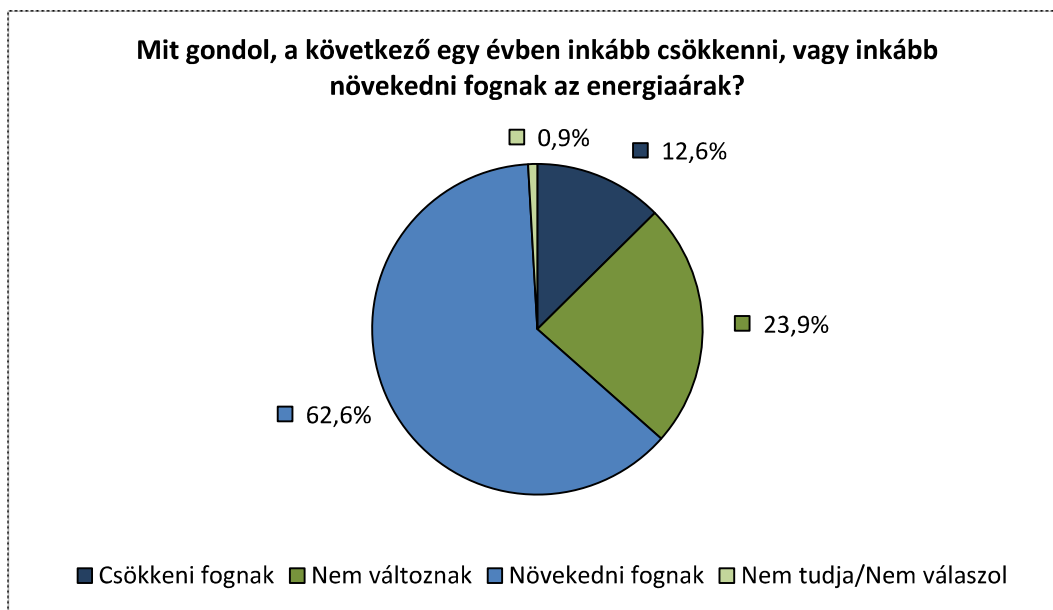
Az utolsó kérdéssel a lakosság jövőre vonatkozó kilátásait vizsgáltuk az energiaárak alakulása tekintetében. A válaszok egyértelműen azt tükrözik, hogy a lakosság pesszimista az energiaárak jövő évi változásával kapcsolatban. A válaszadók 63 százaléka gondolja úgy, hogy az árak növekedni fognak 2013-ban. 24 százalék az energiaárak stagnálására, 13 százalék pedig az azok csökkenésére számít az elkövetkezendő egy évben.

Az energiaárak jövőbeni alakulására vonatkozó kérdés kapcsán a gyermekes családok lényegesen optimistábbnak tűnnek. A gyermekes családok esetében a válaszadók 61 százaléka, míg nem gyermekes családok esetén 71 százaléka válaszolta azt, hogy az árak növekedésére számít. Ez azt mutathatja, hogy a kormány gyermekes családokat támogató intézkedései némileg optimistább hangulatot teremtettek ezen háztartások körében és ez a társadalmi csoport jobban bízik az állami eszközök pozitív hatásában.

A kapott válaszokat tovább elemezve megállapítható még, hogy az idősebb korosztály, jellemzően az 50 év felettek és a nyugdíjasok, némileg optimistábbak az energiaárak alakulását tekintve, mint a fiatalabb korosztály. Ugyanez mondható el az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező társadalmi rétegről. Az iskolai végzettség növekedésével kissé növekedett azok aránya, akik áremelkedést valószínűsítettek a 2013-as évre. Ez azt mutatja,

hogy az idősebb korosztálynak és az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező társadalmi rétegeknek némileg nagyobb a kormány intézkedéseibe vetett bizalma.

12. ÁBRA: 10. KÉRDÉS: MIT GONDOL, A KÖVETKEZŐ EGY ÉVBEN INKÁBB CSÖKKENNI, VAGY INKÁBB NÖVEKEDNI FOGNAK AZ ENERGIAÁRAK?

Forrás: Századvég